

Resum

Des de principis del segle XX fins a l'actualitat s'han produït importants transformacions socioeconòmiques (despoblament rural, industrialització, globalització) i ambientals (canvi climàtic, uniformització del mosaic agroforestal, pèrdua de biodiversitat i funcionalitat dels agroecosistemes, increment de la pressió urbana sobre el territori). Paral·lelament, des de l'arribada de la revolució verda el sistema agrari ha tingut com a objectiu prioritari maximitzar la productivitat, mitjançant la intensificació agrícola i l'ús generalitzat de productes fitosanitaris i adobs químics. Alhora, s'ha produït un clar envelliment en el sector agrícola i la globalització del model agroalimentari, controlat actualment per grans corporacions. Són factors que en conjunt han comportat una clara pèrdua de biodiversitat cultivada, de coneixements tradicionals relatius a la biodiversitat, de sostenibilitat del model agroalimentari a tots els nivells (ambiental, econòmic, i social), i de sobirania alimentària.

Aquesta tesi doctoral es divideix conceptualment en tres parts, que tenen com a objectiu comú la recuperació, i adaptació a la realitat actual, dels coneixements tradicionals relatius a la biodiversitat com a eina a partir de la qual afavorir la dinamització de l'entorn rural i el desenvolupament d'un model agroalimentari més sostenible.

La primera part (capítols 1-9) consisteix en la documentació i caracterització dels coneixements tradicionals relatius a la biodiversitat de la comarca de l'Anoia, mitjançant la realització d'una prospecció etnobotànica (2014-2017) en la qual hem considerat tant els usos relatius a la biodiversitat silvestre com cultivada, corresponents a tots els àmbits (medicinal, veterinari, alimentari humà, alimentari animal i altres usos -fuster, cistellaire, domèstic, ornamental, lúdic, industrial, maneig agrosilvopastoral-). Alhora, hem desenvolupat nous criteris metodològics per a la selecció dels informants, que han de permetre incrementar l'eficiència en la prospecció de coneixements tradicionals relatius a la biodiversitat; i un indicador (RCI - *Recovery Capacity Index*) que permet determinar les probabilitats de recuperar de forma efectiva les espècies i varietats agrícoles tradicionals documentades en un determinat territori.

La segona (capítols 10-13) avalua l'interès ambiental, i la viabilitat agronòmica i econòmica, del cultiu de 48 espècies silvestres mitjançant una intervenció agronòmica mínima. Experiències com aquesta són elements clau per aconseguir que les espècies silvestres útils tornin a ser emprades en el quotidià, i que aquest fet contribueixi a la dinamització i al desenvolupament sostenible de l'entorn rural. Els cultius experimentals s'han desenvolupat a la comarca de l'Anoia (Catalunya) en un període de sequera extrema. També hem desenvolupat una metodologia de selecció d'espècies silvestres susceptibles d'esdevenir nous cultius, en base a criteris agronòmics, ambientals i econòmics.

La tercera (capítol 14) analitza l'acceptació per part dels consumidors de 77 productes elaborats amb espècies silvestres i varietats agrícoles tradicionals en desús, mitjançant sessions de tast a cegues. Els resultats han permès determinar quines espècies i varietats, i sota quines formes de preparació, tenen un elevat potencial de ser introduïdes amb èxit en l'alimentació quotidiana.

S'han documentat un gran nombre de coneixements tradicionals, pertanyents a una gran diversitat d'usos, espècies i varietats. La majoria d'espècies silvestres seleccionades han mostrat una bona adaptació a les condicions de cultiu i al maneig de mínima intervenció; i la majoria de mostres elaborades amb espècies silvestres o varietats tradicionals en desús han estat valorades al mateix nivell que les elaborades amb productes àmpliament consumits en l'actualitat. Són resultats que posen de relleu la importància de treballar coordinadament en aquests àmbits, atès el paper clau que poden tenir en el desenvolupament d'un nou model agroalimentari. Aquest ha de ser un model sostenible des d'un punt de vista ambiental, social i econòmic, altament resilient enfront del canvi climàtic, que permeti preservar la biodiversitat i funcionalitat dels agroecosistemes, i que fomenti la recuperació de la seguretat i sobirania alimentàries, i la dinamització del sector agrari i de les zones rurals.